

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse „Perioodi 2023–2027 turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013. Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027” (edaspidi *strateegiakava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Võttes aluseks strateegiakava SWOT-analüüsi ja vajaduste hindamist, hõlmatakse selle sekkumisega üksnes mulla- ja veekaitsele eriti tundlikke ja prioriteetseid alasid. Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava sekkumise KK4.1 „Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus” rakendamiseks.

Strateegiakava sekkumine KK4 „Mulla- ja veekaitse toetus” koosneb viiest erinevast toetusest: kahest mullakaitsest ja kolmest veekaitsest toetusest. 2023. aastal rakenduvad turvas- ja erodeeritud mulla kaitse, põhjavee ja pinnavee kaitse toetus ning 2024. aastal väärtusliku rohumaa turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus ning väärtusliku rohumaa põhjavee kaitse toetus. Kõigil neil toetustel on selge mulla- ja veekaitse ühisosa – toetusõiguslik on vaid rohumaa ning määruses sätestatud kestlikkuse nõudeid tuleb järgida vähemalt viiel järjekorras aastal. Nii mulla- kui ka veekaitsetoetuse eesmärgi täidab kõige enam liigirikas looduslik rohumaa, mille rohukamarat pole aastaid uuendatud ja kus ei ole kasutatud mineraalväetisi ja taimekaitsevahendeid. Seetõttu toetatakse kõrgema ühikumääraga mulla- ja veekaitsetoetuse õiguslikel maadel asuvaid väärtuslikke rohumaid ning lisatakse nende kohta täiendavad nõuded.

Mitmed teised mulla- ja veekaitsele suunatud tegevused (nt viljavaheldus, vahekultuuride kasvatamine, haljasväetise kasvatamine, orgaanilise multši kasutamine jm) on koondatud strateegiakava keskkonnasõbraliku majandamise jt ökokavade nõuete alla. Seejuures on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlemine üks mulla- ja veekaitsetoetuse toetuskõlblikkuse tingimustest.

Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse eesmärgiks on süsiniku emissiooni vähendamine ning muldade orgaanilise süsiniku varu ja turvasmuldade kaitsmine. Turbaalad säilitavad peaaegu 30% maailma muldade süsinikust. Kuivendatud turbaalade taastamisega võib ära hoida kuni 25% Euroopa maismaalt pärit kasvuhoonegaaside heitest.

EL looduse taastamise määruse eelnõu eesmärgist tulenevalt tuleb Eestil osa seni põllumaana kasutusel olnud turvasmullaga maadest taastada. EL looduse taastamise määruse eelnõu kohaselt tuleks 2030. aastaks rakendada taastamismeetmeid 30% ja 2050. aastaks 70% kuivendatud turvasmullaga põllumajandusmaal. Üheks peamiseks põllumajandustootmise jätkamist võimaldavaks taastamistegevuseks loetakse nende maade hoidmist rohumaana. Lisaks peab ettepaneku kohaselt 2030. aastaks taassoostatama sellisest põllumajandusmaast vähemalt veerand (esialgsel hinnangul 2850 ha) ja edaspidi pool (esialgsel hinnangul 13 300 ha). EL looduse taastamise määruse eelnõu kohaselt saab taassoostamise eesmärki siiski osaliselt täita ka põllumajanduslike turbaalade taastamise asemel ammendatud turbatootmisalade taassoostamisega. Samuti võib selle taassoostamise eesmärgi täitmiseks taastada põllumajanduslike ja ammendatud turbatootmisalade asemel 20% ulatuses muid turvasmuldadel asuvaid ökosüsteeme (nt metsamaa). Käesoleva eelnõu raames taassoostamise tegevusi ei reguleerita, strateegiakava maaparanduse investeringutoetuse abil on võimalikud täiendada taastamistegevused, kus kuivendussüsteemi reguleerivat võrku võib turvasmullas rekonstrueerida ainult veetaseme tõstmise eesmärgil: veerežiimi kahepoolse reguleerimise- või seadedrenaazi süsteemiks, nähes sellel maa-alal ette rohumaana kasutamist. Samuti on abikõlblikud kuivendatud turvasmullal tegevused märgala kujundamiseks.

Kuna kõige suurem orgaanilise süsiniku emissioon põllumajanduses toimub turvasmuldadelt ning kõige suurema orgaanilise süsiniku sisaldusega ja mineraliseerumisele haavatumad on just haritavad turvasmullad, vähendatakse sekkumise abil selliste muldadega põllumajandusmaa harimist ja soodustatakse põllukultuuride aluse maa viimist pikaajalise rohumaana alla ja vastupidi, välditakse rohumaana asemel põllukultuuride kasvatamist. Peaaegu kõik turvasmullad kannatavad kaaliumipuuduse all ning nende fosforiga varustus on oluliselt halvem kui põllumaadadel tervikuna, mis on aga saagikust piirav tegur. Sellises agrookeemilises seisundis turvasmullad ei rahulda põllumajanduskultuuride vajadusi tänapäeva nõuetele vastavate saakide tootmiseks ja vajavad märgatavalt suuremat väetamist, mis omakorda suurendab keskkonnareostuse ohtu.

Mullaerosioon mõjutab oluliselt mullaviljakust ja mullaökosüsteemide seisundit ning on üheks olulisemaks toitainete väljakannet põhjustavaks protsessiks. Kõige suurem osakaal mullaerosioonis on Eesti tingimustes vee-erosioonil, mis pärineb valdavalt haritavatelt põllumaadelt. Eriti tundlik on erosiooni suhtes mustkesa, aga ka maa, millel kasvatatakse vahelharitavaid kultuure. Teraviljade kasvatamisel on erosiooniohtlikum periood künnist kuni taimkatte kujunemiseni. Eestis on siiski erodeerunud muldade osakaal väga väike, kuid lokaalselt on oluline, et toetatakse selliste maade rohumaaks viimist või rohumaana hoidmist.

Toetus panustab tegevuspõhise riigieelarve „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“ programmi tegevusse 7.1.1. põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine ja „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna eesmärkidesse:

- 1) väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähene;
- 2) põllumajandustootmise negatiivne mõju kliimamuutusele ja õhukvaliteedile on vähenenud ning positiivne mõju on suurenenud;
- 3) säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Toetuse õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 70. Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetusega võtab toetuse taotleja maatüki põhiselt viieaastase nõuete täitmise kohustuse ning toetussummadega hüvitatakse toetusesaajatele

võetud kohustustest tingitud lisakulud ning saamata jäänud tulu tervikuna või osaliselt. Toetus hõlmab ainult neid kohustusi, mis on rangemad kui baastase, milleks on tavapraktika, tingimuslikkuse või õigusaktidega kehtestatud kohustuslikud nõuded.

Sekkumise kogueelarveks on planeeritud ligi 7,7 miljonit eurot. Taotlusi toetusega liitumiseks võetakse vastu alates 2023. aastast. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega need strateegiakava sekkumiste raames antavad toetused, mida kalendriaastal antakse. Strateegiakava kohaselt on sekkumist planeeritud rakendada kõigil perioodi 2023–2027 aastatel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna nõunik Eike Lepmets (tel 625 6564, eike.lepmets@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Maarika Öövel (tel 625 6197, maarika.oovel@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, milleks on strateegiakava sekkumise 4.1 „Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus” raames antava toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Toetuse andmise tingimused ja kord hõlmab sätteid toetatava tegevuse, toetuse ühikumäära, taotleja ja põllumajandusmaa toetusõiguslikkuse nõuete, tingimuslikkuse, baasnõuete, toetatava tegevuse nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise ja ülevõtmise, kohustuse suurendamise, vähendamise ja asendamise, taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja, taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise, toetuse maksmise ja toetuse saaja andmete avalikustamise kohta ning rakendussätteid.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatav tegevus. Toetust antakse turvas- ja erodeeritud mulla kaitselise tegevuse elluviimise eest viie järjestikuse kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul rohumaal, mis on kindlaks määratud esimesel kalendriaastal esitatud taotluse alusel. Selle sättega avatakse seega mullakaitselise tegevuse, kohustuse ja kohustuseperioodi mõisted. Rohumaa on selle määruse tähenduses põllumajandusmaa, mis on rohukamaras või kuhu külvatakse kohustuseaastal rohumaakultuurid.

Lõikes 3 sätestatakse kohustusealuse maa mõiste, milleks loetakse esimesel kalendriaastal esitatud taotluse alusel kindlaks määratud toetusõigusliku rohumaa pindala suurus, kus mullakaitselist tegevust kohustuseperioodi jooksul ellu viiakse. Kohustusealune maa loetakse kindlaks määratuks tagasiulatuvalt alates kohustuseperioodi esimese kalendriaasta 1. jaanuarist. Kohustusealuse maa pindala suurus võib kohustuseperioodi jooksul muutuda üksnes minimaalselt, määruses sätestatud ulatuses, kui Euroopa Liidu õigusaktis ei ole sätestatud teisiti. Mõistliku paindlikkuse tarvis võib kohustusealuse maa asukoht muutuda põllu piiride muutumise tõttu, kui see ei too kaasa kohustusealuse maa pindala muutumist. Siin on mõeldud ainult sama põllu piiride korrigeerimist.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse ühikumäär mullakaitselise tegevuse elluviimise eest, mis on ühe hektari toetusõigusliku rohumaa kohta kalendriaastas 70 eurot. Täpsem info selle kohta, millised kaasnevad kulud ja saamata jäänud tulud on ühikumäära väljatöötamisel arvesse võetud ning millistele andmeallikatele on tuginetud, on esitatud strateegiakava peatüki 5.3. sekkumise KK4 punktis 7.

Lõike 2 kohaselt, kui kohustuseaastal esitatud kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatud toetuse vähendamiste otsustamist taotlusele eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) toetuse ühikumäära sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Toetuse eripärast tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu ongi üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamine (kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga).

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded taotlejale. Lõikega 1 sätestatakse isikute ring, kes võivad toetust taotleda. Kuna Eestis on isikuid, kes ei ole aktiivsed põllumajandustootjad, kuid kelle valduses on rohumaid, kus ei toimu aktiivset kasumile orienteeritud põllumajandustootmist, ei ole need isikud selle määruse subjektiks. Neid maid põllumajandusliku tootmise tarvis ei harita ning sellega *juba* tagatakse nende turvas- ja erodeeritud muldade piisav kaitse. Need alad panustavad juba EL kliima- (sh LULUCF) ja looduse taastamise eesmärkide täitmisse.

Eelneva tõttu antakse toetust füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule, kes tegeleb põllumajandusliku tegevusega ja on aktiivne põllumajandustootja. Lisaks peab toetuse taotleja põllumajandustootmisega seotuse tarvis taotlema kohustuseperioodi kalendriaastal (edaspidi *kohustuseaasta*) ka keskkonnasõbraliku majandamise toetust või peab isik olema kohustuseaastal loomapidaja, pidades rohumaa hektari kohta vähemalt 0,2 loomühikule vastaval arvul veiseid, lambaid või kitsi. Loomade pidamise nõude puhul võetakse arvesse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate selliste veiste, lammaste ja kitsede keskmine arv, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud ja kelle andmed on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse.

Lõikes 3 on sätestatud, et veiste, lammaste ja kitsede loomühikuteks ümberarvutamise korral kasutatakse maaeluministri 30. septembri 2022. aasta määruse nr 53 „Põllumajanduses kasutatava eriotstarbelise diislikütuse ostuõiguse andmine“ § 2 lõikes 2 sätestatud koefitsiente.

Veiste, lammaste ja kitsede loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid on järgmised:

- 1) üle 24 kuu vanune veis, sealhulgas ammlehm – üks loomühik;
- 2) 6–24 kuu vanune veis – 0,6 loomühikut;
- 3) kuni kuue kuu vanune veis – 0,2 loomühikut;
- 4) üle kuue kuu vanune lammas või kits – 0,15 loomühikut;
- 5) kuni kuue kuu vanune lammas või kits – 0,05 loomühikut.

Lõike 5 kohaselt ei anta toetust taotlejale, kellele antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) alusel piirkondliku mullakaitse või piirkondliku veekaitse toetust. Samal kohustuseperioodil ei saa olla ühel taotlejal arengukava alusel antavat ja strateegiakava alusel antavat sarnast kohustust. 2023. aastal kehtivad veel 15 taotleja arengukava raames võetud piirkondliku mullakaitse toetuse kohustused ja 3 taotleja piirkondliku veekaitse toetuse kohustused. Neil taotlejatel on võimalik oma arengukava alusel võetud kohustus lõpetada, võttes sama maa kohta uue perioodi vastava kohustuse.

Lõike 6 kohaselt, kui taotleja ei ole vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise tõttu võimeline jätkama kohustuse täitmisega, siis kohustus lõpeb.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta. Nagu eelpool mainitud, on selle määruse alusel antava toetuse juures oluline, et taotleja tegeleks toetusõiguslikul maal põllumajandusliku tegevusega. See on sätestatud maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 3, ning samuti peab see maa vastama eelnimetatud määruse § 4 lõigetes 2–5, 7 ja 11 sätestatud nõuetele.

Lõike 2 kohaselt antakse toetust sellise taotleja kasutatava kokku vähemalt 0,30 hektari suuruse rohumaa kohta, kus turvasmulla (M, S, R, AM) või erodeeritud (E, e) ja deluviaalmuldade (D) kompleksi osatähtsus on üle 70 protsendi. Oluline on märkida, et toetust makstakse nii neile aladele, mida on kasutatud seni peamiselt põllukultuuride kasvatamiseks, kuid kuhu külvatakse toetuse nõuetest tulenevalt hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks rohumaakultuurid, kui ka neile, mida hoitakse juba rohumaadena. Maad saab kasutada isik, kellel on maa kasutusõigus.

Turvasmuldadeks ehk soomuldadeks loetakse muldi, kus orgaanilise süsiniku (Corg) sisaldus $\geq 12\%$ ja turbahorisoni tusedus > 30 cm. Turvasmullad moodustavad ca 7,9% põllumajandusmaast.

M – madalsoomullad¹

Tekivad turvastunud muldade edasisel soostumisel või veekogude põhjast kinnikasvamisel. On põhjaveelise ja üleujutusvee toitumisega ja toitaineterikkad. Turvas on moodustunud peamiselt roht- ja puittaimede ning lehtsammalde jäänustest. Suurema osa mullaprofiilist moodustab hästi lagunenenud turvas.

a) M´ väga õhuke madalsoomuld. T tusedus 30...50 cm;

b) M´´ õhuke madalsoomuld. T tusedus 50...100 cm;

c) M´´´ sügav madalsoomuld. T tusedus > 100 cm;

Kuivendamise järel võimalik kasutada peamiselt rohumaadena. Harimisõrnad mullad.

S – siirdesoomullad

Tekivad leede-turvastunud muldadest või veekogu kinnikasvamisel pinnalt. Samuti võib madalsoo üle minna siirdesooks. Koosneb peamiselt halvasti ja keskmiselt lagunenenud turbast. Madalsoole iseloomulike taimede kõrvale ilmuvad puhmastaimed, tupp-villpea ja turbasamblad. On madalsoomuldadest toitainetevaesemad, põhjaveeline toitumine on asendumas atmosfäärse toitumisega (sademed).

a) S´ väga õhuke siirdesoomuld. T tusedus 30...50 cm;

b) S´´ õhuke siirdesoomuld. T tusedus 50...100 cm;

c) S´´´ sügav siirdesoomuld. T tusedus > 100 cm.

Siirdesoomullad ei sobi põllumajanduslikuks kasutamiseks.

R – rabamullad

Võivad tekkida siirdesoodest ja järvede kinnikasvamisest. Koosneb ainult halvasti lagunenenud turbast. Taimestik valitsevad turbasamblad, mis katavad kogu maapinna ja on peamised turba moodustajad. Puhma ja rohurindes domineerivad kanarbik, sookail, küüvits, kukemari jt. Reaktsioon tugevasti happeline (pH alla 3,5). Toitumine sademete veest. On toitainetevaesed.

a) R´ väga õhuke rabamuld. T tusedus 30...50 cm;

b) R´´ õhuke rabamuld. T tusedus 50...100 cm;

c) R´´´ sügav rabamuld. T tusedus > 100 cm.

Rabamullad ei sobi põllumajanduslikuks kasutamiseks.

¹ https://maad.maad.ee/avalik_leht/img/Eesti-mullastik.pdf

AM – lammi-madalsoomullad

Esinevad jõgede alamjooksu suurematel lammidel. Vähemalt 30 cm turbahorisondile järgneb tavaliselt gleihorisont. Omadustelt sarnased madalsoomuldadega.

Arengukava piirkondliku mullakaitse toetuse rakendamisel aluseks olnud kaardikiht põhines Eesti maakatastri maa kvaliteedi ja hindamise kaardil ehk mullastikukaardil^{2,3}. Eelnevalt läbi viidud uuringud⁴ on näidanud, et osad turvasmullad, mis on inimõju suhtes ühed kõige tundlikumad mullad, võivad olla tänaseks harimise tõttu mineraliseerunud ning mullastikukaardi andmed vajavad turvas- ja turvastunud muldade osas uuendamist. Prognoosmudelit kasutades hinnati nimetatud uurimustöös kriitilised alad, kus mullastikukaardil turvasmullana määratletud areaalides turvasmulda tõenäoliselt enam ei esine. Seega vajas strateegiakava toetuste rakendamiseks uuendamist ka arengukava toetuse jaoks kasutatud toetusõiguslike alade kaardikiht [PRIA Veebikaart](#) (*kaardikihi nimetus- muld-turvas*).

Turvasmuldade kaardikihi loob strateegiakava toetuste tarvis Põllumajandusuuringute Keskus (edaspidi *PMK*) ning selle loomine põhineb peamiselt riikliku mullaseire, PMK mullaviljakuse ja orgaanilise aine uuringu, põllumajandusmaa viimaste aastate majandamise ning täiendavate välitööde andmetel. Kaardikihi loomisel võetakse ruumiliseks aluseks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põllumassiivide kaart ja juhendatakse sinna kantud põllumassiivide piiridest ja põldude andmestikust ning PMK ja Eesti Maaülikooli välja töötatud ja vajadusel täiustatud meetodikast⁵.

Toetusõiguslike erodeeritud muldade juurde on arvatud ka deluviaalmullad, mis on erodeeritud mulla n-õ üleminekuetapp teiseks mullaliigiks, ning see asjaolu on üheks garantiiks, et kõik erodeeritud muldadega alad saaksid olla toetusõiguslikud. Erodeeritud ja deluviaalmuldade kompleks moodustab ca 5,5% põllumajandusmaast.

E, e – erodeeritud mullad

Erodeeritud muldadena eraldatakse künklikus moreenmaastikus praeguste ja endiste kultuurmaade mullad, mis on allunud või alluvad kiirendatud vee-erosioonile. Eraldatakse kolme erosiooniastet: nõrk, keskmine ja tugev. Nõrgalt erodeeritud mullad esinevad kallakutel 3...5°, huumusesisaldus on ca 1,8...2,2% ja nende kasutamine põllumaana ei oma erilisi puudusi ega kitsendusi.

Keskmiselt erodeeritud muldade huumusesisaldus on 1,3...1,8%, tugevasti erodeeritudel alla 1%. Keskmiselt ja tugevasti erodeeritud muldade kasutamisel tuleb seada eesmärgiks, et muld oleks võimalikult vähe ilma taimkatteta st. sobivad ainult eelkõige heintaimede kasvatamiseks või kergema lõimise korral eelistada metsastamist.

D - deluviaalmullad

Esinevad künklike alade nõgusatel pinnavormidel või kallakute osadel, kus materjali pealeuhe ületab ärautumise. Iseloomulik on tüse üle 30 cm A-horisont. Deluviaalmuldade kasutamist raskendab nende killustatus ja mulla omaduste kiire vaheldumine. Võrreldes sama nõlva

² <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Ruumiandmed/Mullastiku-kaart-p33.html>

³ https://geoportaal.maaamet.ee/docs/muld/mullakaardi_seletuskiri.pdf?t=20091211092214

⁴ <https://www.pikk.ee/wp-content/uploads/2019/10/Turvas-ja-turvastunud-muldade-kordusm%C3%A4%C3%A4ramised-mullastikukaardi-t%C3%A4psustamiseks.pdf>

⁵ <https://www.pikk.ee/wp-content/uploads/2019/10/Turvas-ja-turvastunud-muldade-kordusm%C3%A4%C3%A4ramised-mullastikukaardi-t%C3%A4psustamiseks.pdf>

erodeeritud muldadega on nad oluliselt viljakamad. Kuna asuvad kõrvuti erodeeritud muldadega, siis peamine kasutusvõimalus on rohumaana.

Mullakaitselise rohumaa pindala määramisel võetakse arvesse põld pindalaga vähemalt 0,30 hektarit ja ühel põllumassiivil kõrvuti paiknevad põllud, mille pindala kokku on vähemalt 0,30 hektarit.

Topeltrahastamise vältimiseks ei anta lõike 4 kohaselt toetust toetusega hüvitatava sarnase tegevuse eest maa kohta, mille kohta antakse taotlejale strateegiakava alusel:

- 1) keskkonnasõbraliku majandamise toetust;
- 2) ökoalade toetust;
- 3) mesilaste korjealade toetust;
- 4) muud mulla- ja veekaitsetoetust;
- 5) väärtusliku püsirohumaa toetust.

Samuti ei anta lõike 5 kohaselt toetust tingimuslikkuse ja ühtlasi selle toetuse baasnõudeks oleva keskkonnatundliku püsirohumaa kohta, mille mõiste on sätestatud maaeluministri 20.12.2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord” § 4 lõikes 5. Toetust ei anta ka pärandniidu hooldamise toetuse toetusõigusliku maa kohta, kuna pärandniidu kui elurikkuse tuumalade puhul tuleb eelistada selle spetsiifilist hooldamist ning selleks ka vastava toetuse taotlemist.

Toetust ei anta ka maa kohta, mille kohta antakse arengukava alusel antavat poolloodusliku koosluse hooldamise toetust ning keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetust. Samas on sama maa kohta sellele toetusele lisaks võimalik taotleda arengukava mahepõllumajandusele ülemineku toetust ja mahepõllumajandusega jätkamise toetust ning kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust kuna neis esitatakse turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetusega võrreldes täiendavaid nõudeid.

Lõike 8 kohaselt katkeb kohustusealuse rohumaa puhul, mis ei ole kohustuse võtmise ajal püsirohumaa, kohustuseperioodiks püsirohumaaks muutumise arvestus. See tähendab, et kui taotleja võtab endale viieks aastaks mullakaitselise tegevuse kohustuse, siis see 5-aastane toetuse periood nii-öelda külmutatakse maa püsirohumaaks muutumise arvestuse suhtes. Näiteks, kui taotlejal on maa enne toetuse taotlemist olnud kaks aastat kasutusel lühiajalise rohumaa, siis viis aastat mullakaitselise tegevuse kohustust ei muuda seda maad automaatselt püsirohumaaks, vaid pärast kohustuseperioodi lõppu jätkub maa püsirohumaaks muutumise arvestus sellest punktist, mis oli enne toetuse kohustuse algamist. Selline lähenemine annab võimaluse enamatele taotlejatele selle toetuse taotlemiseks, sest kuna maa rohumaa hoidmine kohustuseperioodi jooksul ei muuda seda maad automaatselt püsirohumaaks, siis selle kohta ei teki toetuseperioodi jooksul ka püsirohumaa säilitamise kohustust, mida peljatakse.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse tingimuslikkuse järgimine. Taotleja peab täitma oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ sätestatud nõudeid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 ja 13 alusel. Tingimuslikkus hõlmab nii maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kui ka kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest siseriiklikest nõuetest.

Tingimuslikkus on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Tingimuslikkuse järgimine on eelduseks strateegiakava pindalapõhiste- ja loomatoetuste täies mahus saamiseks. Tingimuslikkusega välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järelevalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Tingimuslikkust tuleb järgida kogu kohustuseaasta vältel 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Tingimuslikkuse süsteem rakendub 1. jaanuarist 2023 ning asendab senist nõuetele vastavuse süsteemi.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse baasnõuded. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 70 lõike 3 ja 4 kohaselt võib keskkonna- ja kliimakoostuste ning muude majandamiskohustuste toetusega, milleks on ka antud toetus, hüvitada saamatajäänud tulu ja lisakulud ainult sellistest nõuetest tulenevalt, mis on rangemad kui tingimuslikkuse nõuded, asjaomased väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõuded ning muud asjaomased liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustuslikud nõuded, põllumajandusmaa hoidmise tingimused ning erinevad kohustused, millega seoses antakse toetust sama määruse artikli 31 alusel. Ideaalsel juhul on baasnõue selline, et selle mittetäitmine tähendab automaatselt ka toetatava nõude mittetäitmist. Baasnõue peab igal juhul olema toetatava nõude suhtes asjakohane, samuti tuleks vältida ühe toetatava nõude kohta ülemäärase arvu baasnõuete kehtestamist, sest baasnõuete eesmärgiks ei ole tagada taotlejate seaduskuulekus toetusega seotud valdkonnas – selleks on tingimuslikkuse süsteem (samas võivad baasnõueteks olla ka tingimuslikkuse süsteemi osaks olevad nõuded). Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist taotleja põllumajanduslikus majapidamises ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse toetussummat, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust, või jäetakse taotlus rahuldamata.

Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetuse juures on asjakohased järgmised baasnõuded:

1) põlluraamatu pidamine. Põlluraamatusse tuleb kohustuseaastal kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta. Põlluraamatu pidamine on sätestatud veeseaduse §-s 155;

2) püsirohuma ja põllumajandusmaa suhtarvu säilitamine, mille kohaselt tuleb säilitada püsirohumaade pindala, et vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaad;

3) turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole kündmine ja freesimine lubatud, va selles määruses sätestatud erisuste korral – nõuet rakendatakse 2024. aastast;

4) kuivendatama märgalaid ja turvasmullaga põllumajandusmaid ei ole lubatud kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajanduslikuks tegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteemi lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva drenaažisüsteemi toimimiseks. Nõuet rakendatakse 2024. aastast;

5) üle kümne protsendilise kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada järgmisi agrotehnilisi võtteid:

- mulla harimine risti kallakuga;
- püsirohuma rajamine;
- heintaimede kasvatamine;
- minimeeritud mullaharimine;
- kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele;

6) maaeluministri 20.12.2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete

esitamise tingimused ja kord“ § 4 lõike 5 punktides 2 ja 3 nimetatud keskkonnatundliku püsirohumaa uuendamine ei ole lubatud.

7) maaeluministri 20.12.2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ § 4 lõike 5 punktis 1 nimetatud keskkonnatundliku püsirohumaa uuendamine on lubatud üksnes pealtkülvi teel. Uuendamisest tuleb PRIA-t eelnevalt teavitada.

8) põllumajandustootja, kes on muutnud maaeluministri 20.12.2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ § 4 lõikes 5 nimetatud keskkonnatundliku püsirohumaa kasutusotstarvet või nimetatud ala üles kündnud, peab püsirohumaa tagasi rajama PRIA määratud tähtpäevaks.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse tegevuse elluviimise nõuded rohumaal. Tegemist on nõuetega, mille täitmiseega kaasnev lisakulu või saamata jäänud tulu osaliselt või täielikult toetusega hüvitatakse. Lihtsustatult öeldes ei tohi seda maad kasutada põllukultuuride kasvatamiseks ning toetuse määr tuleneb maa kasutusotstarbe piirangust.

Taotleja täidab kohustuseperioodi jooksul selles peatükis sätestatud nõudeid kogu kohustusealusel rohumaal. Toetusõiguslik on üksnes rohumaa, mistõttu juhul, kui kohustuse võtmisele eelnenud kalendriaastal ei kasvatatud sellel maal heintaimi, peab rohumaa olema rajatud hiljemalt esimese kohustuseaasta 15. juuniks. Mullaharimistöödega ei tohi rohukamarat kahjustada. Rohumaad ei tohi künda, kultiveerida, koorida, randaalida, freesida ega teha muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid. Turvasmuldade eripära tõttu võib siiski olla vajalik rohumaa uuendamine otsekülvi ja pealtparandamise teel ja selle tarvis lubatakse määruses turvasmullal asuvat rohumaad kohustuseperioodi jooksul üks kord freesida või kuni kaks korda randaalida. Rohumaa äestamine on lubatud.

Rohumaa ülekarjatamine ja üldhävitava süsteemse toimega herbitsiidi (glüfosaat) kasutamine on keelatud. Maa ülekarjatamise tõttu võib maa rohukamar kahjustuda, kui loomade karjatamisel ei järgita sobivat karjatamiskoormust ehk ei arvestata konkreetse maa karjatamise taluvust või ei arvestata konkreetse aasta rohukasvu ja ilmastikuolusid. Ülekarjatamise vältimiseks on soovitatav karjamaid plaanipäraselt vahetada, jootmiskohti liigutada ja karjatada loomaliike vahelduvalt.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse mullaproovide analüüsimine. Laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad. Rohumaadelt on seni põllukultuuride kasvatamiseks kasvatatava maaga võrreldes vähem proove võetud ning tootmise väiksemat intensiivsust silmas pidades on see ka mõisteta. Mullakaitseliselt on siiski oluline, et põllumajandustootja on teadlik ka oma rohumaa muldade seisundist. Mullaproovide tulemused on üldistatud kujul vajalikud ka riigi põllumajanduspoliitika kujundamiseks ja mitmete rohepöörde algatuste tarvis.

Selle nõude täitmiseks korraldab taotleja kohustusealuse rohumaa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks akrediteeritud laboratooriumisse hiljemalt teise kohustuseaasta 1. detsembriks. Kui kohustusealuse rohumaal on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi ning orgaanilise süsiniku sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni 20 hektari turvasmullaga kohustusealuse rohumaa või iga kuni kahe hektari

maastikul väga varieeruva erodeeritud ja deluviaalmuldade kompleksiga mullaga kohustusealuse rohumaa kohta on võetud üks mullaproov. Määratakse mulla happesus, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus ning orgaanilise süsiniku sisaldus. Kui kohustusealust rohumaad on üle kümne hektari, peab mullaproovid võtma Maaelu Teadmuskeskuse korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik.

Mullaproovivõtjate koolitusi viis kuni 2022. a. lõpuni läbi PMK. 1. jaanuarist 2023 a. ühendatakse PMK ja Eesti Taimekasvatuse Instituut, mis hakkab kandma nime Maaelu Teadmuskeskus. Seetõttu arvestatakse mullaproovivõtjate koolituse läbinute hulka isikud, kes on osalenud enne 2023. aastat PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolitusel.

Mulla happesus määratakse kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi meetodit.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse mullakaitsealasel koolitusel osalemine. Teise kohustuseaasta 1. detsembriks peab vähemalt ühel mullakaitsealasel koolitusel osalema taotleja või taotleja heaks tegutsev füüsiline isik, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega. Töösuhet kinnitavad andmed peavad olema registreeritud Maksu- ja Tolliameti töötamise registris. Koolitus peab olema korraldatud strateegiakava alusel antava teadmussiirde ja innovatsioonisüsteemi arendamise toetuse raames ning koolituseks loetakse infopäev, konverents, esitlustegevus.

Kohustuse ülevõtmise korral, kui kohustuse võtab üle isik, kellel ei ole kohustust, peab taotleja või taotleja heaks tegutsev füüsiline isik, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema osalenud vähemalt ühel mullakaitsealasel koolitusel kohustuse ülevõtmisele järgneva kohustuseaasta 1. detsembriks.

Kui kohustust suurendatakse ja algab uus kohustus, ei pea taotleja ega taotleja heaks tegutsev füüsiline isik, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, koolitusel uuesti osalema.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtmise korral saab ülevõtja jätkata pooleli olevat üleandja kohustust.

Selleks, et tagada paindlikkus mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel majapidamiste vahel, on **eelnõu §-ga 12** sätestatud kohustuse üleandmine ja ülevõtmine. Kohustust on lubatud osaliselt või täielikult teisele isikule üle anda või teiselt isikult üle võtta alates teisest kohustuseaastast. Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral § 11 kohaselt.

Kui kohustuse võtab üle isik, kellel ei ole kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus. Sellisel juhul võib kohustusealuse maa suurus muutuda §-des 13 ja 14 sätestatud ulatuses ka siis, kui üleandja on kohustusealuse maa suurust enne selle üleandmist muutnud.

Kui kohustuse võtab üle isik, kelle kohustus on alanud hiljem kui ülevõetud kohustus, kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse kohustuse ülevõtja kohustuseperioodi kestus.

Kui kohustuse võtab üle isik, kelle kohustus on alanud varem kui ülevõetud kohustus, kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse:

- 1) kohustuse ülevõtja kohustuseperioodi kestus, kui ülevõetud kohustusealuse maa pindala on kuni kaks hektarit või üle kahe hektari, aga moodustab kohustuse ülevõtja kohustusealuse maa pindalast kuni 20 protsenti;
- 2) kohustuse üleandja kohustuseperioodi kestus, kui ülevõetud kohustusealuse maa pindala on üle kahe hektari ja moodustab kohustuse ülevõtja kohustusealuse maa pindalast üle 20 protsenti.

Kui isik võtab kohustuseaastal üle mitu kohustust ja ülevõetud kohustusealuse maa pindala kokku on kuni kaks hektarit või üle kahe hektari, aga moodustab kohustuse ülevõtja kohustusealuse maa pindalast kuni 20 protsenti, kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse kohustuse ülevõtja kohustuseperioodi kestus.

Kui isik võtab kohustuseaastal üle mitu kohustust ja ülevõetud kohustusealuse maa pindala kokku on üle kahe hektari ja moodustab kohustuse ülevõtja kohustusealuse maa pindalast üle 20 protsenti, kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus.

Kohustusealuse maa üleandmise korral esitatakse PRIA-le seitsme kalendripäeva jooksul elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu järgmised andmed:

- 1) üleandja ja ülevõtja nimi ning registri- või isikukood;
- 2) andmed üleantud kohustusealuse maaga seotud kohustuse kohta;
- 3) andmed selle kohta, kas ülevõtja võtab üle kohustusealuse maaga seotud kohustuse.

Kui kohustusealune maa antakse üle teisele isikule, siis võib teine isik kohustuse üle võtta. Kui teine isik kohustust üle ei võta, siis üleantud maa osas kohustus lõpeb.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse kohustuse suurendamise kord. Kui kohustust suurendatakse taotleja kohustusealuse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud, siis kohustuseperioodi kestus ei muutu, kui kohustusealuse maa pindala suureneb kuni kaks hektarit või üle kahe hektari, aga moodustab kohustusealuse maa pindalast kuni 20 protsenti.

Kui kohustust suurendatakse taotleja kohustusealuse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud, siis algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat, kui kohustusealuse maa pindala suureneb üle kahe hektari ja moodustab kohustusealuse maa pindalast üle 20 protsenti.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse kohustuse vähendamise kord. Kohustusealuse maa pindala võib vähendada kohustuse üleandmise korral või kui selle määruse kohane kohustus lõpetatakse osaliselt või täielikult ja sama maa kohta võetakse strateegiakava alusel antava väärtusliku rohumaa mullakaitse toetuse, väärtusliku rohumaa põhjaveekaitse toetuse või pärandniidu hooldamise toetuse kohane kohustus. Kui kohustusealuse maa pindala vähendatakse muudel põhjustel, võib kohustusealuse maa pindala vähendada kuni 10 protsenti.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse toetuse taotlemise kord. Taotleja esitab PRIA e-teenuse keskkonnas igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektroonilise taotluse. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis

toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega. Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIAle. Taotlus sisaldab andmeid, mis on vajalikud toetuse menetlemiseks. Taotlejal tuleb esitada maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ nr 71 § 10 lõikes 1, § 11 lõike 1 punktides 1–16 ja 19 ning lõigetes 2–4 ning §-s 12 nimetatud andmed, mis on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik esitada.

Lõike 2 ja 3 kohaselt esitab taotleja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173 artikli 5 lõike 6 kohased eeltäidetud taotlusega seotud parandused hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. augustiks ning artikli 7 lõike 1 punktide a ja c kohased taotluse muudatused hiljemalt taotluse esitamise aasta 1. novembriks.

Lõike 4 kohaselt taotletakse toetust strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel. Kõiki strateegiakava alusel antavaid pindalatoetusi ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetusi saab taotleda ajavahemikul 2. mai kuni 15. juuni PRIA e-teenuse keskkonnas. PRIA e-teenuste keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised. Kuna teatud ühiseid andmeid võetakse arvesse erinevate toetuste menetlemisel, võimaldab nende ühekordne märkimine vältida vigu. Seetõttu on otstarbekas esitada üks ühine taotlus kõikide eelpool nimetatud toetuste kohta samaaegselt.

Eelnõu §-ga 16 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine. Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA ning selles paragrahvis sätestatud juhul muu asutus taotluses esitatud andmete õigsust ja taotleja ning toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust. Lõike 2 kohaselt kontrollivad tingimuslikkuse nõuetele vastavust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugseiret või pinnaseiresüsteemi või neid toetavaid asjakohaseid tehnoloogiaid. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatust.

Eelnõu §-ga 17 sätestatakse toetuse vähendamise ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise kord.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatut. PRIA võib vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste puhul tähendab eeltoodu seda, et taotleja on rikkunud selliseid

nõudeid, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded ja mille rikkumine toob kaasa toetuse vähendamise (nt on rikutud baasnõuet või toetuse tegevuse elluviimise nõuet). Nimetatud toetuste puhul tehakse taotluse rahuldamise otsus ja toetuse maksmise otsus ühe otsusena. Kui enne selle otsuse tegemist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid, vähendatakse toetust. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust. Kui taotleja on rikkunud aga toetusõiguslikkuse nõuet, jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõike 2 kohaselt vähendatakse lõikes 1 sätestatud juhul taotlejale antavat toetust, võttes aluseks taotluse alusel kindlaks määratud summa, mida taotlejal oleks õigus saada, millest on maha arvatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmete kohaldamisega seotud summa.

Lõike 3 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 107–110 sätestatud. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Eelnõu §-ga 18 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine. PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Liidu õigusaktides ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. PRIA teeb taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks, võttes arvesse kontrollide tulemusi.

Eelnõu §-ga 19 sätestatakse toetuse maksmine. Toetus makstakse toetuse saajale hiljemalt kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

Eelnõu §-ga 20 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine. PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-ga 21 kohaselt ei pea tingimuslikkuse nõudena sätestatud märg- ja turbaalade kaitse nõuet, mis on ühtlasi selle toetuse baasnõue, 2023. a täitma. 2023. a jooksul turvasmuldade kaardikiht täpsustub.

Eelnõu §-ga 22 muudetakse maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 40 „Piirkondlik mullakaitse toetus“. Kehtivas määruses on sätestatud, et arengukava alusel antavatest pindalatoetustest antakse piirkondliku mullakaitsetoetuse kõrval sama maa kohta üksnes kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust. Ühtlustatuna strateegiakava sekkumisega võimaldatakse määruse muutmisega taotleda ka mahepõllumajandusele ülemineku toetust ja mahepõllumajandusega jätkamise toetust.

Punktiga 1 kehtivat sätet sisuliselt ei muudeta ning jätkuvalt ei anta toetust keskkonnatundliku rohumaa kohta. Samuti ei muudeta punktidega 2–8 sisuliselt kehtivas määruses toodud ning muudatuse tingis strateegiakava meetmete rakendumisest tingitud ühtlustamine.

Punktiga 8 sätestatakse, et kehtivat kohutust ei saa alates 2023. aastast suurendada. Sellise vajaduse ilmnedes on taotlejal võimalik kehtiv kohustus lõpetada ja võtta kogu sama maa kohta strateegiakava kohane kohustus. Kaardikihtide uuendamisest jm tingituna, kui piirkondliku mullakaitse toetuse kohane kohustusealune maa ei vasta lõikes 14 sätestatud juhul kogu ulatuses strateegiakava alusel antava toetuse toetusõiguslikkuse nõuetele, siis piirkondliku mullakaitse toetuse kohane kohustus selle maa osas lõpeb.

Eelnõu §-s 23 on sätestatud määruse jõustumise kuupäev, mille kohaselt määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud "Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri" § 46 lg 1 alusel. Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning kaudseid positiivseid mõjusid julgeolekule, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Toetus aitab tagada harimise suhtes eriti tundlike põllumajandusmaade, milleks on turvas- ja erodeeritud mullaga põllumajandusmaa, jätkusuutlikku kasutamist ning minimeerida nende muldade degradatsiooni jätkumist ligi 24 000 hektaril.

Toetus aitab kaasa EL kliimaeesmärkide, mullakaitse ja elurikkuse eesmärkide saavutamisele. Eestis on maakasutussektori KHG sidumine viimasel kümnendil järjest langenud, jõudes 2020. aastal esimest korda raporteerimisperioodi jooksul heite poolele – sektori netoheide oli ligi 1,3 mln t CO₂ ekvivalenti. Arvestades kliimamuutuste leevendamise pakilisust ning ka Eesti riiklike kohustuste kasvamist kliimapaketi „Eesmärk 55“ raames (sh maakasutussektoris, kus sidumist tuleb 2030. aastaks senisest oluliselt enam suurendada), on tarvilik võtta täiendavaid heidet vähendavaid või sidumist suurendavaid meetmeid kõikides maakasutuskategooriates. Erilist tähelepanu tuleb seejuures pöörata suure süsinikuvaruga ja sidumisvõimega ökosüsteemide säilitamisele ja nende looduslikkuse taastamisele. Mullakaitseks on oluline, et muld oleks taimikuga püsivalt kaetud.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Strateegiakava sekkumise „Mulla- ja veekaitse toetus“ kogueelarve on strateegiakava peatüki 6.2.3. kohaselt 23 205 399 eurot, millest 18 564 319 eurot rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist EAFRD. Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus võib hinnanguliselt hõlmata ca 24 000 hektarit maad ja toetuse indikatiivne kogueelarve on 7,7 miljonit eurot.

Uue programmiperioodi sekkumiste ettevalmistamiseks tuleb olemasolevad infosüsteemid kohandada vastavaks uue perioodi nõuetele. Määruse rakendamisega on seotud eelkõige IT-arenduskulu ning perioodi alguses ka täiendav tööjõukulu kasv. Vajalikud kulutused sekkumiste väljatöötamiseks on kavandatud katta PRIA-le eraldatud eelarve vahenditest. Määruse rakendamisega ei ole kavandatud lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Samuti ei kavandata määruse rakendamisega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Maaeluministeeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitati õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise süsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile ja saadeti informatsiooniks PRIA-le ja strateegiakava juhtkomisjonile. Rahandusministeerium ja Keskkonnaministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse relement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, seetõttu loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Hendrik Kuusk

Toiduohutuse asekancler kantsleri ülesannetes